INSEMNĂRI

Societatea Scriitorilor Români

Această societate literară înfiinţată de vre-o cincisprezece ani, din iniţiativa câtorva entuziaşti, ca Sadoveanu, Anghel, Iosif, Gârleanu, Chendi şi ajutaţi de scriitorii mai tineri, de pe-atuncea, A de Herz, Corneliu Moldovanu, Liviu Rebreanu, Victor Eftimiu, avea de scop să vină în ajutorul tuturor scriitorilor, fie în relaţiunile lor cu Statul, fie în relaţiunile lor cu editorii. Statutele societăţei alcătuite de Chendi, după modelul înfăţişat de acelea ale societăţilor similare maghiare, precizau modalitatea prin care un scriitor român putea face parte din selecta adunare. Câţiva ani, societatea a corespuns menirei ei, nu numai luând apărarea scriitorilor împotriva lăcomiei editorilor sau împotriva indiferenţei cu care îi privea Statul, dar în măreaţa pregătire sufletească pentru unirea şi întregirea neamului românesc, ea a înghebat şezători în Ardeal şi în Bucovina.

Mai târziu, însă, încăpută în mâna câtorva naivi, care şi-au închipuit că orice individ ce-şi tipăreşte slova, poate fi scriitor român, societatea a devenit un azil al literaturii, în ruina căreia se putea adăposti toţi cei ce nădăjduiau în micile foloase pe care le dă o tânără adunare literară. Ori cine poate citi astăzi în registrele de membrii ai S. S. R., nu numai numele unor persoane, foarte cum se cade, dar care n'aveau dreptul să figureze, dar chiar numele unora care deşi tipărite pe coperte de cărţi, n'aveau nici un fel de legătură cu literatura.

ILARIE CHENDI
unul din întemeetorii S. S. R.

Comitetul care şi-a depus mandatul la ultima adunare generală, făgăduise să revadă listele şi să purceadă la un triaj. Se vede că insistenţele unora şi presiunile altora au împiedicat aplicarea unui sistem salvator pentru societate şi pentru membrii care trebuiau să rămână, aşa în cât noul comitet ales Duminica trecută primeşte, fără îndoială, o foarte grea şi dureroasă moştenire.

S. S. R. îşi pierduse, probabil, din motivul de mai sus, menirea ei culturală. Activitatea sa din ultimul timp se rezumase în organizări de baluri mascate, pentru strângerea unui fond din care se împrumutau anumiţi membrii şi din care se mai acordau şi ajutoare, aproape neînsemnate, pentru vremurile de azi. Singurul lucru pe care l-a făcut ultimul comitet în ziua depunerii mandatului său, a fost votarea în unanimitate a următoarei moţiuni de protestare împotriva speculei hârtiei de tipar:

Societatea Scriitorilor Români, întrunită în adunare generală, azi 15 Iunie 1924;

Văzând greutăţile din ce în ce mai mari cu care se luptă editura de cărţi şi publicaţii literare, ştiinţifice şi didactice, greutăţi care stânjenesc enorm expansiunea culturală românească tocmai în momentele când intensificarea ei ar fi o necesitate naţională şi socială;

Considerând că una din principalele piedici a tipăririi de cărţi, reviste şi ziare româneşti — răspânditoare ale ideei şi culturii naţionale — este scumpetea devenită insuportabilă a hârtiei:

Constatând că fabricile de hârtie din ţară, constituite în trust de exploatare, deşi se bucură de prea numeroase avantagii din partea Statului, urmăresc numai beneficii pentru acţionarii lor, fără a ţinea seama că industria hârtiei e special ocrotită de Stat ca un instrument de cultură, iar nu ca articol de speculă;

Aflând că trustul fabricilor de hârtie, nepăsători de nevoile cărţii şi presii româneşti, urmăreşte acuma, cu o stăruinţă demnă de o cauză bună, ridicarea taxelor vamale la hârtia străină mai ieftină, pentru ca la adăpostul unui tarif prohibitiv să poată impune preţuri şi mai grele pe hârtia indigenă, inferioară calitativ şi insuficientă pentru trebuinţele culturale ale ţării;

Socotind că tentativa aceasta a trustului de hârtie însemnează o primejdie cu urmări incalculabile pentru viitorul culturii româneşti; că o nouă urcare de preţuri a hârtiei, ar scumpi atât de mult cartea, revista şi ziarul românesc, încât ele nu ar mai putea pătrunde tocmai în acele straturi ale neamului care ar avea mai multă nevoie de lumină şi că astfel s'ar înăbuşi toate avânturile culturale naţionale;

că prin suprimarea concurenţei străine, trustul fabricilor indigene ar dobândi o adevărată dictatură asupra tiparului românesc, puţând înlătura, după bunul său plac, publicaţiile independente sau care nu s'ar împăca cu tendinţele lui, că astfel s'ar da acestui trust posibilitatea de a restrânge ori chiar de a desfiinţa cu totul libertatea presei şi a cugetării în România;

Crezând că în Romăria Mare, interesele culturii naţionale, trebue să fie preţuite mai sus decât interesele unor acţionari dornici de beneficii;

Protestează cu toată energia, împotriva tendinţelor anticulturale şi spoliatoare ale trustului fabricilor de hârtie;

Cere guvernului să refuze categoric orice noui urcări de preţuri la hârtie şi să înlesnească importul hârtiei din străinătate, prin desfiinţarea tuturor taxelor vamale;

Însărcinează comitetul să ia contact cu toate organizaţiile interesate şi să facă toate demersurile spre a împiedica orice noi atentate ale fabricilor de hârtie, împotriva cărţii româneşti; şi

Roagă pe membrii săi parlamentari, să aducă prezenta moţiune, de la tribuna Camerei şi Senatului, la cunoştinţa guvernului şi a ţării.

Această moţiune, redactată şi citită de d-nul Liviu Rebreanu, a avut darul să indice auditorului, care este adevărata menire a unei societăţi culturale.

Presa, care de câtva timp a dat cuvenitul strigăt de alarmă, arătând cum noile măsuri ale guvernului cu privire la importul hârtiei, sunt de natură a izbi în cultura poporului, a primit moţiunea cu o vie satisfacţie şi S. S. R., poate fi mândră de contribuţia pe care o aduce în lupta tuturor.

Iată cum adunarea scriitorilor români, îşi poate afirma cu prisos existenţa, şi cum cei de azi, încep să corespundă dorinţele acelora, care luptând cu entuziasm împotriva piedicilor de tot soiul, au înfiinţat odată un cămin al intelectualilor.

CHRONOLOGIE CRITIQUE DE LA VIE ET DES OEUVRES DE JEAN JACQUES ROUSSEAU, par LOUIS J. COURTOIS, privat-docent à l'Université de Genève. — Acest volum de 370 de pagini este un adevărat eveniment pentru admiratorii lui Jean Jacques Rousseau. Era natural ca o asemenea operă să apară la Geneva şi să fi fost făcută de un genevez, deoarece marele filosof, sociolog şi scriitor era genevez. E o lucrare uimitoare în felul ei. E de neînchipuit câtă dragoste pentru subiect, ce devotament, ce simţ al datoriei împlinite, ce răbdare, talent şi simţ de descernământ a trebuit să aibă D. Louis Courtois, ca să poată duce la capăt cele 370 de pagini care, pe jumătate text mărunt de note, nu-s de cât o înşirare de cifre, de nume proprii de oameni şi localităţi, de date diverse, etc., urmărind pe Rousseau pas cu pas şi cu zi, adesea oră cu oră, timp de 66 de ani, din clipa naşterei, până în clipa morţii. E un model de exegeză şi de cronologie. Nici nu ştim dacă se mai poate cita în literatura mondială, o lucrare atât de complectă, de perfectă şi de sinceră. Nici un izvor n'a fost neglijat, iar punctele de întrebare sunt foarte rare. O mică observaţie din care se va vedea munca depusă de autor: numai corectura a durat doi ani încheiaţi şi erata nu arată decât opt îndreptări în acest noian extraordinar de cifre, de fapte şi de nume proprii!

Sunt numeroase fapte din viaţa lui Rousseau, în jurul cărora s'au stârnit nenumărate discuţii, s'au scris broşuri şi volume, fără a se ajunge la un rezultat sigur, pe care însă D. Courtois a izbutit să le pue la punct, pentru totdeauna.

Siguranţa d-sale a mers până acolo, încât l-a corectat pe Rousseau însuşi în unele din afirmările lui, câştigând astfel procesul chiar împotriva marelui scriitor. Deşi o operă ca aceasta nu e de-o citire curentă, cum nu este un dicţionar de pildă, ea va trebui totuşi să figureze în biblioteca oricărui admirator al lui Rousseau, căci nici o ediţie, fie ea cât de reputată, a scrierilor lui, nu e absolut exactă, nici măcar ca text. Lucrarea d-lui Courtois corijează totul, clarifică totul, complectează minunat, chiar pe cea mai perfectă dintre ediţii.

Dacă Buda, Isus, Mahomet, Platon, Aristotel, Spinoza, Newton şi alţi oameni mari, ar fi avut norocul să aibă cronologi şi exegeţi ca d-nul Courtois, ce economie de munţi de cărţi ar fi făcut omenirea şi pe câte căi întunecoase sau prăpăstioase i-ar fi fost cruţat să bâjbâie! Pentru Jean Jacques Rousseau de-aci încolo, nu vom avea decât lumină şi siguranţă, dacă nu chiar absolute, dar aproape.

Profesorul Courtois

D-nul Courtois mai are darul, pentru noi, de-a fi un prieten al României pe care o cunoaşte personal, o iubeşte şi-o vizitează din când în când. Chiar în cursul acestei veri, d-sa va veni să ţie o conferinţă la Vălenii-de-Munte, unde a fost invitat de d-nul Iorga.

Ceva adânc mişcător şi care explică până la un punct cum o asemenea lucrare, pentru care la fiecare rând se cerea o cercetare minuţioasă, a putut fi dusă la bun sfârşit, găsim în dedicaţia ei. Această dedicaţie, pe care o transcrîu întocmai în traducere românească, ne interesează în special, deoarece se vede că la opera minunată a d-lui Louis Courtois a contribuit, în felul său, şi un suflet românesc. Iat-o:

In amintirea binecuvântată a soţiei mele prea iubite

ZINA COURTOIS

NĂSCUTĂ DRAGOŞESCU

decedată la 1 August 1922. A căreia îngrijire luminată a [illegible] a această lucrare şi i-a asigurat sfârşirea.

I. T.

Marile premii naţionale

Guvernul prin ministerul artelor, a înfiinţat două mari premii naţionale, a câte o sută de mii de lei unul, care se decerne în fiecare an unui prozator pentru încununarea activităţii lor literare. Actualul ministru d. Lapedatu le-a acordat anul acesta pentru prima oară şi cel care deschide glorioasa şi norocoasa serie este marele nostru prozator d. Mihai Sadoveanu.

Mihail Sadoveanu

După admiraţia de ani de zile a unui popor întreg; după consacrarea ce i-a acordat-o anul trecut Academia Română, iată că ţara, prin organele ei oficiale, vine să încunune la rândul ei pe cel mai fecund, mai român şi mai talentat dintre scriitorii contimporani.

„Adeverul Literar şi Artistic" care se cinsteşte să-l aibă printre colaboratorii săi, e mândru de onoarea ce i se face marelui prozator, în opera literară a căruia e încuibată toată poezia plaiurilor noastre şi toate neprefuitele taine ale sufletului curat românesc.

Anton Bacalbasa

Cu prilejul recentei lucrări a d-lui Lăzăreanu.

Viaţa quasi-patriarhală din nordul Moldovei, de acum 30 de ani, îmi dădea posibilitatea ca, odată cu frecventarea şcoalei deşi nu aveam mijloace, să fiu şi la curent cu publicaţiunile ce apăreau atunci.

Articolele lui Anton Bacalbaşa, răspândite cu darnicie, ocupau un loc de seamă în lecturile mele. Existând atunci o pleiadă de scriitori, care ştiau să desvolte gustul cititului în domeniul ştiinţific, literar şi social, a deşteptat în mine o dorinţă atât de mare de a mă dedica studiului, încât am pus de gând să vin la Bucureşti, pentru a mă adapa de la „sursă", şi a contempla pe **zeii** cuvântului scris chiar în templul, în cetatea lor.

Sosit în Bucureşti, dădeam târcoale redacţiei „Adevărului", care atunci era la dreapta intrării din str. Karagheorghevici în pasagiul Vilacros. M'am uitat pe geam şi am văzut la un birou pe Anton Bacalbaşa scriind; iar când a întors fenomenal de marii săi ochi căprui spre geam, să vadă ce indiscret îl iscodeşte, sfiiciunea mea provincială m'a făcut să mă retrag ruşinat.

După aceea l'am auzit la meetingurile de atunci. Intr'o Sâmbătă seara la clubul socialist din str. Doamnei, casele Appel, Anton Bacalbaşa ca să dea mai multă vibralitate accentelor discursului său, îşi tremura dreapta în faţa gurei. Altădată, tot acolo, îl invita pe Take Ionescu la o discuţie contradictorie în faţa cetăţenilor craioveni, — unde acesta din urmă îşi avea atunci sediul politic, — pentru a-i arăta „şubrezenia convingerilor şi concepţiilor politice".

In sfârşit, am simţit fiorul ce-a străbătut întreaga asistenţă, când Anton Bacalbaşa, urmat de d-l I. Teodorescu şi C. D. Anghel intrând în redacţia „Lumei Noui", s'a urcat la tribuna roşie din fosta stradă a Doamnei.

Anton Bacalbaşa a fost nu numai cel mai strălucit gazetar român, dar şi cel mai mare agitator al vechei mişcări socialiste de la noi.

Const. Gheorghian

Un mic răspuns. — După doi ani şi jumătate de decriptări publicate în acest ziar, **„Daco-România"** din Cluj, îmi face onoarea unei notiţe datorită **d-lui Drăgan.** Această notiţă este ocazionată de o recenzie la un studiu asupra husismului la noi. Cum Daco-România, este o foarte voluminoasă publicaţiune anuală a Universităţei transilvănene, mă simt obligat să răspund. Atâta atenţie la atare activitate mă onorează, mai ales că un alt profesor de la aceiaş Universitate, **D. Panaitescu,** mi-a fost naş la primul articol. Celebra sa recenzie a avut de recoltat toate descoperirile ulterioare.

Notiţa în chestiune se referă la **Criptul din Psaltirea Scheiană.** Decriptarea acestuia, ştiu, a făcut multă vâlvă printre filologi. Motivul e uşor de înţeles. Ii atinge din două puncte de vedere. Stabileşte epoca **Renaşterei Valahe,** şi arată că Criptografia fiind o disciplină pur ştiinţifică, filologii ar mai fi stat **încă un secol,** cum au stat, la poarta criptului acestuia, fără a-i putea găsi cheia.

Şi ce cuprinde această notiţă? O critică plină de învinuiri.

Intâiu, că citesc aceleaşi semne în mai multe feluri. Dar ce să fac, dacă a cripta însemnează a ascunde şi cei din Evul Mediu n'au consultat pe cei moderni, cum să cripteze, sau mai bine, cei moderni, nu cunosc lucrurile clasice din Criptografie.... De altfel cine a urmărit decriptările mele, putea învăţa Criptografia din practică, fără alte studii.

Al doilea, că data de 926 nu poate fi, căci existenţa elementelor săseşti şi ungureşti în text nu o tolerează, sau mai bine, că eu nu cunosc textul. Il cunosc atât de bine, încât am repetat critica d-lui Candrea, prin care se probează că manuscriptul este o copie din sec. XV—XVI, făcând parte dintr'un şir de alte copii, în cari textul a fost mereu modificat cu înlocuiri chiar continuu de termeni noi.

Al treilea, că trebuia să demonstreze în primul loc, existenţa mânăstirilor Dorohoi, Mirăuţi şi Humor, pentru a putea apoi afirma că manuscriptul a fost scris în ele. Mărturisesc că nu ştiam până acum despre existenţa acestei noi metode ştiinţifice, prin care aşezările probează veracitatea documentelor şi nu contrariul, altfel nu făceam o asemenea boroboaţă.

Al patrulea, că cetirea datei poate cel fi cel mult 515, adică 1515, greşit copiată după criptul vechi de un sas. Dar, dacă d. Drăgan poate ceti şi lua poziţie faţă de trei litere din acest cript, de ce nu citeşte şi restul?

Al cincilea, că lucrarea mea nu poate fi **luată în serios,** şi că se aşteaptă decriptarea cu **cheile contimporane,** — probabil de altul. Dar nu era mai simplu ca d-sa să fi cetit pe cea **clasică şi unică în Evul Mediu?** Ar fi evitat să rămâie un om serios la Universitatea din Cluj şi mai ales să reediteze apucăturile unei vechi şcoale filologice care a făcut altădată, deliciele lui Scribe.

EM. GRIGORAŞ.

Puskin

Cu prilejul împlinirei a **125 de ani** dela naşterea lui Puskin, sovietele au hotărît să tipărească o nouă ediţie complectă a operilor marelui poet rus. Această ediţie va cuprinde însemnările şi comentariile celor mai celebri dintre savanţii ruşi.

„Les Nouvelles Litteraires" într'un articol semnat de d. Leon Treisch, încearcă o mică clarificare a momentelor neguroase din ultimele zile ale poetului.

Puskin s'a însurat la 18 Fevruarie 1831. Avea treizeci şi doi de ani şi s'a însurat cu una din cele mai frumoase copile ale Rusiei, Nathalia Goncharova, de optsprezece ani, care manifestă în timpul logodnei şi chiar după căsătorie tot atâta răceală, pe cât de mare era pasiunea poetului pentru tânăra sa soţie. Femee de lume, fină şi strălucitoare, Nathalia Puskin, ajunge repede la curtea din Petersburg una din cele mai curtate dansatoare. Toţi contimporanii sunt de acord în a constata, ţinând seama de extrema ei rezervă, că tot tineretul suspina în urma ei. Puşkin, care avea în vine sânge african (tatăl său se căsătorise cu o descendentă a unui prinţ din Abisinia), era veşnic înflăcărat şi cât pe-aci să aibe multe dueluri, până când soseşte la Petersburg frumosul George d'Anthès fiul adoptiv al ministrului Olandei în Rusia, baronul de Heeckeren. D. Anthès făcu şi el curte Nathaliei Puşkin. Ce s'a mai întâmplat, nu se ştie!

. . . . . .

Duelul între Puşkin şi el avu loc la 27 Ianuarie 1837. La comandă, d'Anthès trage, Puskin cade murmurând: „Sunt rănit". Martorii şi adversarii voiră să se repeadă spre el, când ridicând mâna îi opri: „Mai pot să trag" zise el ridicându-se.

Puşchin

D'Anthès îşi reluă locul. Puşkin, încet, ochi din nou, glontele porni şi D'Anthès căzu. Atunci Puskin svârli pistolul în aer strigând: „Bravo"! Apoi căzu din nou. „L'am ucis?" întrebă el. Când martorii îi spuseră că adversarul lui este uşor atins la piept şi la braţ zise: „Ciudat". Credeam să am plăcerea de a-l ucide şi văd că n'am izbutit". El era rănit în burtă. Sângele curgea în valuri şi slăbea din clipă în clipă. Avu prezenţa de spirit să trimeată pe un prieten să-şi liniştească soţia, dar din primul moment pricepuse că era perdul. Muri la 29 Ianuarie 1837. Câteva ceasuri înainte de a intra în agonie, îşi luă rămas bun dela soţia lui în termeni extrem de duioşi. Apoi, în vreme ce prietenii lui se zoreau pe lângă dânsul, Puşkin întinzând mâinile spre bibliotecă, pentru ca să unească cărţile cu toţi aceia pe care îi iubea, murmură: Adio, prieteni!

Adeverul Literar şi Artistic

Preţul abonamentelor:

In ţară:

Lei 250.— pe timp de un an
„ 125.— „ „ „ 6 luni
„ 65.— „ „ „ 3 „

In străinătate:

Lei 500.— pe timp de un an
„ 250.— „ „ „ 6 luni
„ 130.— „ „ „ 3 „

Atelierele soc. ADEVERUL Str. Lucrărilor 9—11.

BIBLIOTECA NAŢIONALĂ PERIODICE